

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 22. travnja 2009.

Ambrozije Autpert otkriva pravo lice Crkve

Draga braćo i sestre, Crkva ivi u osobama i onaj tko eli upoznati Crkvu, shvatiti njezin misterij, mora promatrati osobe koje su ivjele i ive njezinu poruku, njezin misterij. Zato već neko vrijeme govorim u katehezama srijedom o osobama od kojih moemo naučiti što je Crkva. Započeli smo s apostolima i crkvenim ocima i malo po malo smo stigli do 8. stoljeća, doba Karla Velikog. Danas elim govoriti o Ambroziju Autpertu koji je sve donedavno bio podosta nepoznat: njegova su djela, naime, bila pripisivana velikim dijelom drugim poznatijim ličnostima, od svetog Ambrozija iz Milana do sv. Hidelfonsa, a da ne spominjemo ona za koja su monasi iz Montecassina tvrdili da ih je napisao njihov bezimeni opat, koji je ivio gotovo stotinu godina kasnije. Osim pokoje kratke autobiografske crtice koju nalazimo u njegovu komentaru na Otkrivenje, imamo malo podataka o njegovu ivotu. Pozorno čitanje djela čije je autorstvo kritika malo po malo priznavala Ambroziju, daje nam otkriti u njegovu učenju teološko i duhovno bogatstvo koje je dragocjeno i za naša vremena.

Rođen u Provansi, u uglednoj obitelji, Ambrozije Autpert – prema njegovu kasnijem ivotopiscu Giovanniju – ivio je na dvoru franačkog kralja Pipina Malog gdje je, osim što je bio dvorski slubenik, obnašao na neki način i slubu učitelja budućega kralja Karla Velikog. Vjerojatno nakon posjeta pape Stjepana II. franačkom dvoru između 753. i 754., Autpert je došao u Italiju gdje je imao priliku posjetiti glasovitu benediktinsku opatiju sv. Vinka, na izvorima Volturna, u vojvodstvu Benvento. Utemeljena početkom stoljeća od trojice benventske braće Paldonea, Tatonea i Tasonea, opatija je slovila kao oaza klasične i kršćanske kulture. Nedugo nakon svoga posjeta, Ambrozije Autpert odlučio je prigrliti redovnički ivot i ulazi u taj samostan, gdje je imao priliku steći primjerenu naobrazbu, prije svega na polju teologije i duhovnosti, prema otačkoj tradiciji. Oko 761.

zaređen je za svećenika, a 4. listopada 777. izabran za opata uz potporu franačkih monaha, dok su protiv njegova imenovanja bili longobardski monasi, koji su bili skloniji Longobardu Potoneu. Napetost s nacionalističkom pozadinom nije se smirila u narednim mjesecima, što je imalo za posljedicu da je Autpert godinu dana kasnije (28. prosinca 778.) shvatio da je bolje da podnese ostavku i da se s nekoliko franačkih monaha skloni u Spoleto, gdje je mogao računati na zaštitu Karla Velikog. Time, međutim, razdori u samostanu sv. Vinka nisu prestali, i nekoliko godina kasnije, kada je nakon smrti opata koji je izabran nakon Autperta izabran upravo Potone (oko 782.), spor se ponovno razbuktao zbog čega je Karlo Veliki poništio imenovanje novog opata. On je poslao protivničke strane Papi, koji ih je sazvao u Rim. Pozvao je također za svjedoka Autperta koji je, međutim, tijekom putovanja iznenada umro, moda ubijen, 30. siječnja 784.

Ambrozije Autpert bio je monah i opat u dobu u kojem su vladale snane političke napetosti, koje su se odrazile i na ivot u samostanima. On ih često i zabrinutim tonom spominje u svojim spisima. Prokazivao je, naprimjer, proturječnost između blještave vanjštine samostana i mlakosti (tepiditas) monaha: sigurno da je ta kritika bila uperena i protiv njegove opatije. Za nju je napisao ivotopise trojice utemeljitelja s jasnom nakanom da prui novom naraštaju monaha uzore na koje se mogu ugledati. Sličnu je svrhu imao i kratki asketski traktat *Conflictus vitiorum et virtutum* ("Borbi između porokâ i kreposti"), koji je doivio veliki uspjeh u srednjem vijeku i objavljen je 1473. pod imenom Grgura Velikog, a 1474. u Strasbourgu pod Augustinovim imenom. U njemu pisac eli poučiti monahe na konkretan način kako se suočiti s teškoćama na koje nailaze u svakodnevnom duhovnom ivotu. Znakovito je da on 2 Tim 3, 12: "A i svi koji hoće ivjeti pobono u Kristu Isusu, bit će progonjeni", primjenjuje ne više na vanjske progone, već na napade sila zla s kojima se kršćanin mora suočiti u samome sebi. U obliku svojevrzne rasprave predstavljene su 24 borbe između pojedinog poroka i kreposti: svaki porok pokušava pridobiti dušu podmuklim navođenjem na pogubne misli, dok odgovarajuća krepost pobija te insinuacije pri čemu se najradije pribjegava Svetom pismu.

U tome djelu o borbi između poroka i kreposta, Autpert suprotstavlja poroku cupiditas (pohlepa) krepost contemptus mundi (prijezir svijeta), što postaje vana slika u monaškoj duhovnosti. Taj prijezir svijeta nije prijezir stvaranja, ljepote i dobrote stvorenja i Stvoritelja, već prijezir lanog pogleda na svijet koji nam predstavlja i na koji upućuje upravo pohlepa. Ona nam insinuiru da je "imati" najviša vrijednost našega bića, našeg ivljenja u svijetu prikazujući ih kao nešto vano. I tako izobličuje i uništava svijet. Autpert zatim primjećuje da gramzivost za zaradom bogataša i moćnika u društvu njegova doba postoji također u dušama monaha i zato piše traktat naslovljen *De cupiditate*, u kojem, zajedno s apostolom Pavlom, prokazuje od samog početka pohlepu kao korijen svih zala. Piše Ambrozije: "Iz zemljina tla razno trnje niče iz razna korijenja; u čovjekovu srcu, međutim, trnje svih poroka potječe od istoga korijena – pohlepe" (*De cupiditate* 1: CCCM 27B, str. 963). To opaanje, u svjetlu sadašnje svjetske ekonomske krize, pokazuje svu svoju aktualnost. Vidimo da je upravo iz toga korijena pohlepe ta kriza potekla. Ambrozije si predstavlja prigovor koji bi bogataši i moćnici mogli na to uputiti a on glasi: budući da nismo monasi, za nas određeni asketski zahtjevi ne vrijede. I on odgovara: "To je točno, ali i za vas, u skladu s vašim

staleom i u okviru vaših vlastitih sila, vrijedi strmi i uski put, jer je Gospodin predloio samo dvoja vrata i dva puta (to jest uska i široka vrata, strmi i lagodni put); nije pokazao treća vrata i treći put" (nav. mj., str. 978). On jasno vidi da postoje vrlo različiti načini ivota. Ali i za čovjeka na ovom svijetu, i za bogataša vrijedi dunost da se bori protiv pohlepe, protiv elje za posjedovanjem, za pokazivanjem, protiv lanog poimanja slobode kao sposobnosti da se raspolae svime prema vlastitom nahođenju. I bogataš mora pronaći istinski put istine, ljubavi i, samim tim, ispravna ivota. Autpert, kao mudri pastir duša, umije, na kraju svoje pokorničke besjede, reći i koju utješnu riječ: "Nisam govorio protiv pohlepnika, već protiv pohlepe, niti protiv naravi, već protiv poroka" (nav. mj., str. 981).

Najvanije djelo Ambrozija Autperta zacijelo je njegov komentar u deset knjiga na Otkrivenje: ono, nakon stoljeća i stoljeća, predstavlja prvi opseni komentar u latinskom svijetu na posljednju knjigu Svetog pisma. To je djelo plod višegodišnjeg rada i nastalo je u dvije etape, između 758. i 767., dakle prije njegova izbora za opata. On u predgovoru jasno naznačuje svoje izvore, što je bilo nešto potpuno neuobičajeno u Srednjem vijeku. Preko svoga moda najznačajnijeg izvora, komentara biskupa Primasija Adrumetana, sastavljenog oko sredine 6. stoljeća, Autpert dolazi u dodir s tumačenjem Otkrivenja koje je ostavio Afrikanac Tikonije, koji je ivio jedan naraštaj prije svetog Augustina. Nije bio katolik, već je pripadao donatističkoj shizmatičkoj Crkvi; ipak, bio je veliki teolog. U tom svom komentaru on vidi prije svega u Otkrivenju odraz otajstva Crkve. Tikonije je došao do uvjerenja da je Crkva previše podijeljena: jedan dio, kae on, pripada Kristu, ali postoji drugi dio Crkve koji pripada đavlu. Augustin je čitao taj komentar i njime se okoristio, ali je snano istaknuo da je Crkva u Kristovim rukama, da ostaje njegovo Tijelo, tvoreći s njim jedno, te da sudjeluje u njegovu djelu posredovanja milosti. Ističe međutim da se Crkva nikada ne moe odijeliti od Isusa Krista. U svojem tumačenju Otkrivenja, koje je nalik Tikonijevu, Autpert se ne zanima toliko za drugi Kristov dolazak na kraju vremena, koliko više za posljedice koje za Crkvu ima njegov prvi dolazak, utjelovljenje u krilu Djevice Marije. On kae nam jednu vrlo vanu riječ: Krist se zapravo "mora u nama, koji smo njegovo Tijelo, svakoga dana rađati, umirati i uskrsavati" (In Apoc. III: CCCM 27, str. 205). U kontekstu mistične dimenzije koju ima svaki kršćanin, on u Mariji vidi uzor Crkve, uzor za sve nas, jer se i u nama i među nama mora roditi Krist. Tragom otaca koji su u eni "odjevenom suncem" iz Otk 12,1 vidjeli sliku Crkve, Autpert pojašnjava: "Blaena i pobona Djevica... svakoga dana rađa nove narode, od kojih se oblikuje sveopće Tijelo Posrednika. Ne iznenađuje stoga što ona, u čijem je blaenom krilu sama Crkva zavrijedila da bude sjedinjena sa svojom Glavom, predstavlja uzor Crkve". U tome smislu Autpert vidi presudnu ulogu Djevice Marije u djelu otkupljenja (usp. također njegove homilije In purificatione s. Mariae i In adsumptione s. Mariae). Njegovo veliko štovanje i njegova duboka ljubav prema Majci Bojoj nadahnuli su mu ponekad rečenice koje na neki način anticipiraju one svetog Bernarda i franjevačke mistike, ne zastranjujući ipak u sporne oblike sentimentalizma, jer on Mariju nikada ne odvaja od otajstva Crkve. S velikim se pravom zato Ambrozija Autperta smatra prvim velikim mariologom na Zapadu. On smatra da se pobonosti koja, prema njemu, mora osloboditi dušu od navezanosti na zemaljska i prolazna zadovoljstva, mora pridruiti temeljito proučavanje svetih znaností, prije svega razmatranje Svetog pisma, u kojem se promatra "nebeski svod i neistraivi bezdan" (In Apoc. IX). U

lijepoj molitvi kojom zaključuje svoj komentar na Otkrivenje, ističući prioritet koji u svakom teološkom istraivanju ima ljubav, on se obraća Bogu ovim riječima: "Kada se do tebe svojim umom pokušamo vinuti, ne otkrivamo kakav doista jesi; kada te ljubimo, tada do tebe uspijevamo doći".

Moemo vidjeti danas u Ambroziju Autpertu osobu koja je ivjela u dobu snane političke instrumentalizacije Crkve, u kojem su nacionalizam i tribalizam izobličili lice Crkve. Ali je on, usred svih tih nevolja s kojima se suočavamo i danas, znao otkriti pravo lice Crkve u Mariji i u svecima. I znao je tako shvatiti što znači biti katolik, biti kršćanin, ivjeti Boju riječ, ući u taj bezdan i tako ivjeti otajstvo Majke Boje: dati novi ivot Bojoj riječi, prinijeti Bojoj riječi samoga sebe, svoje tijelo u sadašnjem trenutku. I sa svim svojim teološkim znanjem i svojom dubokom naobraenošću, Autpert je znao shvatiti da se samim teološkim istraivanjem Boga ne moe stvarno spoznati kakav jest. Samo se s ljubavlju do njega dolazi. Poslušajmo tu poruku i molimo Gospodina da nam pomogne ivjeti misterij Crkve danas, u ovom našem vremenu.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasnicima na hrvatskom:

Od srca pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito vjernike iz upe Svetog Ivana Krstitelja iz Koprivničkog Ivanca! Uskrsli Gospodin, koji je i kroz zatvorena vrata ušao u dvoranu posljednje večere i ohrabrio svoje učenike zamijenivši njihov strah sigurnom vjerom, neka i vas učvrsti u vjeri, nadi i ljubavi. Hvaljen Isus i Marija!